

УДК 339.137.2.012

*Н. М. Коробова,
к. е. н., доцент кафедри глобальної економіки,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ*

ЗДОБУТТЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПТАХІВНИЧИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

N. Korobova,
candidate of economic sciences, docent of global economy department
of National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kiev

ACHIEVEMENT OF COMPETITIVE ADVANTAGES BY POULTRY FARMS OF UKRAINE
IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION OF ECONOMY

Висвітлено досвід здобуття конкурентних переваг окремими птахівничими підприємствами України та визначено кількісний вплив основних чинників забезпечення конкурентоспроможності підприємств на показники їх діяльності за умов глобалізації ринкових відносин.

It was observed the experience of obtaining competitive advantages by poultry farms of Ukraine and it was determinate the quantitative influence of the main indicators of ensuring competitiveness of the factories based on indicators of their activity in the conditions of globalization of the market relations.

*Ключові слова: конкуренція, конкурентоспроможність, глобалізація, птахівничі підприємства.
Key words: competition, competitiveness, globalization, poultry farms.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Міжнародний поділ праці у системі виробництва продукції, поглиблення інтеграційних процесів економік світу у єдиний глобальний простір, лібералізація зовнішньоторговельних умов сприяють виходу окремих підприємств на глобальні ринки. Щоб бути підприємству конкурентоспроможним на цих ринках стає неможливим застосовувати йому у своїй діяльності лише національні принципи господарювання та вимоги законодавства окремої держави до самостійних суб'єктів конкурентних відносин на макрорівні. За таких умов пошук напрямів підвищення конкурентоспроможності вітчизняних суб'єктів господарювання є актуальною проблемою і її вирішення підвищить конкурентоспроможність національної економіки та інвестиційну привабливість країни.

Одним з найбільш перспективних секторів економіки України є аграрний сектор, у тому числі виробництво м'яса птиці. Птахівничі підприємства України нині повністю забезпечують внутрішній ринок м'ясом птиці та експортують значну частину своєї продукції (176 тис. т у 2014 р.) у майже 40 країн світу [1].

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Значний вклад у вивчення теоретичних основ конкурентоспроможності продукції, підприємства та країни внесли вчені Й. Шумпетер та М. Портер. Так, Й. Шумпетер відзначав, що існування великих фірм в економіці країни забезпечує найкращі умови для розвитку суспільного виробництва, сприяє реалізації потенціалу корпорацій, удосконаленню конкуренції та подоланню негативних наслідків вільної конкуренції. М. Портер доводить, що основним шляхом створення конкурентної переваги країни є діяльність підприємств із впровадження інновацій у розвиток нового продукту, технологій, брендів, методів задоволення споживачів [3].

У роботах вітчизняних вчених Р.І. Буряка [3], Л.А. Євчук [4], Д.Г. Легези [5], М.Й. Маліка [6] висвітлено теоретичні основи конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції та підприємства, розроблено методичні підходи до оцінки конкурентоспроможності, обґрунтовуються основні напрями впровадження системи управління якості на підприємстві. Проблема оцінки на шляхів підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції на зовніш-

Таблиця 1. Вплив концентрації виробництва на економічну ефективність виробництва м'яса птиці в сільськогосподарських підприємствах України

Показник	Групи підприємств за поголів'ям птиці				Разом
	до 500 тис.	0,5 – 0,99 млн	1,0 – 5,0 млн	понад 5 млн	
2009 р.					
Кількість підприємств	391	18	15	4	428
Поголів'я птиці, тис. гол.	19347,2	12432,5	27948,7	30744	90472,1
Поголів'я птиці на одне підприємство, тис. гол.	49,5	690,7	1863,2	7685,9	211,4
Виробництво продукції вирощування: тис. т	130,7	79,8	365,0	358,6	934,2
у % до загального обсягу	14,0	8,5	39,1	38,4	100,0
Річна продукція вирощування на 1 гол., кг	6,8	6,4	13,1	11,7	10,3
Виробнича собівартість 1 т продукції вирощування, грн.	9515,8	8377,0	6349,1	5600,5	6678,1
2014 р.					
Кількість підприємств	287	8	19	5	319
Поголів'я птиці, тис. гол.	18458,7	5186,3	47761,4	57073	128479,5
Поголів'я птиці на одне підприємство, тис. гол.	64,3	648,3	2513,8	11414,6	402,8
Виробництво продукції вирощування: тис. т	129,8	7,2	371,0	769,2	1277,2
у % до загального обсягу	10,2	0,6	29,0	60,2	100,0
Річна продукція вирощування на 1 гол., кг	7,0	1,4	7,8	13,5	9,9
Виробнича собівартість 1 т продукції вирощування, грн.	12782,0	10218,7	9575,8	6520,7	8065,4

Джерело: розраховано автором на основі даних статистичної форми 50-ст.

ньому ринку присвячені роботи С. М. Кваши та О. В. Жемойди [7].

Аналіз досліджень із зазначеної проблеми свідчить про те, що у своїх роботах науковці всебічно вивчали теоретичні і практичні аспекти підвищення конкурентоспроможності підприємства. Разом з тим конкурентна

відповідно понад 50% і 15% обсягів промислового виробництва м'яса птиці в Україні, яке сертифіковане за системами якості HACCP, ISO 9001, ISO 22000 тощо.

Вертикально інтегрований агропромхолдинг "Миронівський хлібопродукт" має, крім Миронівської бройлерної, ще птахофабрики "Оріль-Лідер" у Дніпропет-

боротьба на ринку м'яса птиці стимулює зарубіжних виробників впроваджувати новітні моделі та досягати більш високого рівня конкурентоспроможності. Тому, зважаючи на загрозу витіснення вітчизняних виробників із зарубіжних ринків, необхідно більш детально вивчити досвід здобуття конкурентних переваг передовими птахівничими підприємствами України.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є висвітлення досвіду здобуття конкурентних переваг окремими птахівничими підприємствами України та визначення кількісного впливу основних чинників забезпечення конкурентоспроможності підприємств на показники їх діяльності за умов глобалізації ринкових відносин.

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

В Україні діють такі зразкові, високотехнічні, вертикально інтегровані, потужні птахівничі підприємства з виробництва м'яса птиці як ПАТ "Миронівський хлібопродукт", ТОВ "Комплекс Агромарс" [9;10]. На їх долю припадає

Таблиця 2. Групування птахівничих підприємствах України за рівнем річної продукції вирощування на 1 середньорічну голову птиці

Показник	Групи підприємств за річною продукцією вирощування на 1 середньорічну голову, кг				Разом
	до 1,5	1,5–2,9	3,0–8,9	понад 9	
2009 р.					
Кількість підприємств	115	98	118	97	428
Поголів'я птиці, тис. гол.	18303,0	14948,5	12542,0	44779	90572,9
Поголів'я птиці на одне підприємство, тис. гол.	159,2	152,5	106,3	461,6	211,6
Виробництво продукції вирощування: тис. т	13,6	33,8	51,4	835,5	934,2
у % до загального обсягу	1,5	3,6	5,5	89,4	100,0
Річна продукція вирощування на 1 гол., кг	0,7	2,3	4,1	18,7	10,3
Виробнича собівартість 1 т продукції вирощування, грн.	12533,1	10030,2	10736,5	6197,6	6678,1
2014 р.					
Кількість підприємств	96	73	71	79	319
Поголів'я птиці, тис. гол.	16239,4	44914,1	9513,4	57813	128479,5
Поголів'я птиці на одне підприємство, тис. гол.	169,2	615,3	134,0	731,8	402,8
Виробництво продукції вирощування: тис. т	13,0	106,4	41,1	1116,6	1277,2
у % до загального обсягу	1,0	8,3	3,2	87,4	100,0
Річна продукція вирощування на 1 гол., кг	0,8	2,4	4,3	19,3	9,9
Виробнича собівартість 1 т продукції вирощування, грн.	10658,5	13245,3	12922,7	7362,6	8065,4

Джерело: розраховано автором на основі даних статистичної форми 50-ст.

ровській області, "Перемога Нова" у Черкаській області та інші. У 2014 р. він збільшив обсяги виробництва м'яса птиці у порівнянні з 2013 р. на 15,6% до 546,5 тис. т. За цей період обсяг експорту зріс на 15% і склав 140,92 тис. т [9].

У ПАТ "Миронівський хлібопродукт" та ТОВ "Комплекс Агромарс" сформовані дієві системи управління конкурентоспроможністю, які передбачають чітку взаємодію усіх структурних частин цих підприємств, ефективне використання ресурсів і продукції, знаходження ключових факторів успіху та конкурентних переваг, які забезпечать випередження конкурентів.

Важливим джерелом глобальної конкурентної переваги птахівничих підприємств може стати економія за рахунок масштабів виробництва, маркетингу та матеріально-технічного забезпечення. За цих умов економія витрат на виробництво і реалізацію продукції досягається у результаті зниження питомої ваги постійних виробничих витрат у розрахунку на одиницю продукції а також у результаті більш повного використання спеціалізованого обладнання для матеріально-технічного постачання і реалізації продукції. Для виходу на зовнішній ринок птахівничі підприємства мають виконати низку вимог щодо реєстрації та сертифікації товару, модернізації виробництва, які потребують значних коштів. Європейські стандарти безпеки НАССР введені переважно на великих підприємствах.

Групування птахівничих підприємств за їх розміром дозволило встановити позитивний вплив концентрації виробництва на показники економічної ефективності виробництва м'яса птиці (табл. 1).

Дані таблиці 1 свідчать, що протягом 2009—2014 рр. кількість птахівничих підприємств, які займалися вирощуванням птиці на м'ясо зменшилась на 109 одиниць в основному за рахунок підприємств, які утримувати до 500,0 тис. голів птиці. Проте поголів'я птиці за цей період збільшилося на 42,0%, а обсяг виробництва м'яса — на 36,7%. У підприємствах, у яких утримувалось понад 5,0 млн голів птиці порівняно з підприємствами розміром до 0,5 млн голів, у 2014 р. було одержано річної продукція вирощування на 1 голову птиці майже у 2 рази більше, а виробнича собівартість 1 т продукції була у майже 2 рази меншою.

Важливим джерелом глобальної конкуренції на ринку м'яса птиці є впровадження інноваційних технологій у діяльність птахівничих підприємств. Про це свідчить досвід роботи ПАТ "Миронівський хлібопродукт". Птиця тут утримується у приміщенні із сучасним устаткуванням

Таблиця 3. Групування сільськогосподарських підприємств України залежно від рівня виробничої собівартості 1 т продукції вирощування птиці, 2014 р.

Показник	Групи підприємств за виробничою собівартістю 1 т продукції вирощування, грн.				Разом
	до 10000	10000 – 16000	16000 – 22000	понад 22000	
Кількість підприємств	54	86	54	118	312
Поголів'я птиці, тис. гол.	71341,8	44387,7	3765,2	8921	128415,2
Поголів'я птиці на одне підприємство, тис. гол.	1321,1	516,1	69,7	75,6	411,6
Виробництво продукції вирощування: тис. т	885,4	355,4	22,2	14,2	1277,2
Реалізовано продукції вирощування, тис. т	43,7	29,3	9,0	10,8	92,9
Річна продукція вирощування на 1 гол., кг	12,4	8,0	5,9	1,6	9,9
Виробнича собівартість 1 т продукції вирощування, грн.	5796,1	11950,7	18017,7	36529,2	8061,9
Структура виробничої собівартості продукції вирощування: усього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
у т.ч.: корми	72,6	65,6	59,3	45,2	67,8
нафтопродукти	1,6	4,0	1,3	1,7	2,6
оплата послуг і робіт сторонніх організацій	3,3	2,0	8,5	12,9	3,5
решта матеріальних витрат	13,6	18,1	16,2	19,5	15,9
прямі витрати на оплату праці	4,6	4,0	6,6	7,0	4,5
амортизація необоротних активів	1,8	3,0	3,4	2,2	2,4
відрахування на соціальні заходи	1,7	1,5	2,4	2,6	1,7
решта ін. прямих та загальновиробничих витрат	0,7	1,8	2,3	8,7	1,6
Повна собівартість 1 т продукції вирощування, грн.*	11220,2	12621,1	17869,4	15274,7	12779,5
Ціна реалізації 1 т продукції вирощування, грн.*	11293,0	10270,3	13884,4	8188,3	10860,1
Прибуток на 1 т продукції вирощування, грн.*	72,8	-2350,8	-3985,0	-7086,3	-1919,4
Прибуток, всього млн грн.*	3,2	-69,0	-35,9	-76,6	-178,3
Рівень рентабельності, %*	0,6	-18,6	-22,3	-46,4	-15,0

Джерело: розраховано автором на основі даних статистичної форми 50-сг.

* Показники підприємств, які не мають власних переробних потужностей.

фірми VDL Agrotech (Нідерланди). Процесами годування, напування курчат керують комп'ютери. Вони ж здійснюють контроль над вентиляцією, опалюванням і аварійною сигналізацією. На підприємстві вирощують бройлерів від відомого виробника племінного поголів'я, найбільшої американської генетичної компанії Cobb. Птиця заселяється у корпус і після відгодівлі забирається звідти одночасно, по системі "усе зайнято — усе порожньо" [11]. Протягом 35—38 днів бройлери досягають 2—2,2 кг живої маси. На виробництво 1 кг курятини витрачається менше 2 кг зерна.

Запровадження на підприємстві міжнародної системи контролю якості НАССР, яка використовується для забезпечення безпеки м'яса птиці протягом всього ланцюга виробництва й існування продукту [11].

Запровадження інноваційних технологій у птахівничих підприємствах безпосередньо впливає на підвищення продуктивності птиці. З метою виявлення впливу впровадження передових технологій виробництва м'яса птиці на показники діяльності підприємств проведено їх групування за рівнем річної продукції вирощування на 1 середньорічну голову птиці (табл. 2).

Дані таблиці 2 свідчать, що у 2014 р. порівняно з 2009 р., у птахівничих підприємствах було одержано річної продукції вирощування у розрахунку на 1 середньорічну голову птиці на 0,4 кг менше. Із збільшенням продуктивності птиці спостерігається збільшення поголів'я птиці у розрахунку на одне підприємство, що свідчить про суттєвий вплив концентрації виробництва на величину цього показника. Хоча у 2014 р. ця закономірність проявлялась не досить явно.

Підвищення продуктивності птиці сприяє підвищенню економічної ефективності діяльності підприємств. Так, у підприємствах, у яких було одержано у 2014 р. понад 9 кг річної продукція вирощування на 1 голову птиці порівняно з підприємствами з продуктивністю птиці до 1,5 кг, виробнича собівартість 1 т продукції була у на 30,9 % меншою, тобто вона була більш конкурентоспроможна.

З метою виявлення рівня виробничих показників, які можуть забезпечувати конкурентну перевагу, потрібно здійснити групування підприємств за показником економічної ефективності виробництва (табл. 3). У зв'язку з тим, що переважна більшість великих птахівничих підприємств має власні переробні потужності і у статистичній формі 50-сг відсутні дані для визначення величини прибутку у розрахунку на одиницю продукції та рівня рентабельності, тому групування підприємств було здійснено за виробничою собівартістю 1 т продукції вирощування птиці.

Дані таблиці 3 свідчать, що для того щоб підприємство з виробництва м'яса птиці було конкурентоспроможним, йому необхідно мати такі виробничі показники: середньорічне поголів'я птиці — не менше 1 млн голів; річна продукція вирощування на 1 голову — понад 12 кг; у структурі виробничих витрат питома вага кормів повинна складати біля 70%, прями витрати на оплату праці — 4—5%, амортизація необоротних активів — 1,5—2%.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Таким чином, основним чинником досягнення конкурентної переваги птахівничих підприємств є інноваційні технології, які збільшують економію за рахунок масштабів виробництва, маркетингу, матеріально-технічного забезпечення, дослідно-конструкторської діяльності. Результати досліджень свідчать, що для того щоб підприємство з виробництва м'яса птиці було конкурентоспроможним, йому необхідно мати такі виробничі показники: середньорічне поголів'я птиці — не менше 1 млн голів; річна продукція вирощування на 1 голову — понад 12 кг; у структурі виробничих витрат питома вага кормів повинна складати понад 70%, прями витрати на оплату праці — 4—5%, амортизація необоротних активів — 1,5—2,5%.

Подальші дослідження мають бути спрямовані на розроблення ефективної системи управління міжнародною конкурентоспроможністю птахівничих підприємств.

Література:

1. Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України: стат. збірник // Державна служба статистики України: Відповідальний за випуск О.М. Прокопенко. — К., 2015. — С. 40.
2. Портер М. Международная конкуренция / М. Портер. — М.: Международные отношения, 1993. — 896 с.

3. Буряк Р.І. Аналіз конкурентних позицій компаній-лідерів ринку м'яса птиці України / Р.І. Буряк // Економіка. — 2011. — № 11—12. — С. 10—14.

4. Євчук Л.А. Теоретичні аспекти розвитку конкурентоспроможності підприємств в агропромисловому виробництві / Л.А. Євчук // Економіка АПК. — 2005. — № 8. — С. 120—125.

5. Легеца Д.Г. Конкурентоспроможність продукції сільськогосподарських підприємств: монографія / Д.Г. Легеца. — К.: ННЦ "ІАЕ", 2011. — 396 с.

6. Малік М.Й. Конкурентоспроможність аграрних підприємств: методологія та механізми: монографія / М.Й. Малік, О.А. Нужна. — К.: ННЦ ІАЕ, 2007. — 270 с.

7. Кваша С. М. Конкурентоспроможність виробництва яловичини на зовнішньому ринку / С. М. Кваша, О.В. Жемойда // Економіка АПК. — 2003. — № 5. — С. 121—126.

8. ПАТ "Миронівський хлібопродукт" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.mhp.com.ua>

9. ТОВ "Комплекс Агромарс" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.agromars.com.ua>

10. Петренко І. Фабрика експортної курятини // Агробізнес сьогодні" №24 (271) грудень 2013 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua/infrastruktura-rynku/2005-fabryka-eksportnoii-kuriatyny.html>

References:

1. Prokopenko, O. M. (2015), *Balansy ta spozhyvannia osnovnykh produktiv kharchuvannia naseleнням Ukrainy: stat. zbirnyk* [Balances and consumption of basic foodstuffs population of Ukraine, stat. collection], State Statistics Committee of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

2. Porter, M. (1993), *Mezhdunarodnaia konkurentsya* [International competition], *Mezhdunarodnye otnosheniya*, Moscow, Russia.

3. Buriak, R.I. (2011), "Analysis of the competitive positions of leading companies of Ukraine poultry market", *Ekonomika*, vol. 11—12, pp. 10—14.

4. Yevchuk, L.A. (2005), "Theoretical aspects of enterprise competitiveness in agricultural production", *Ekonomika APK*, vol. 8, pp. 120—125.

5. Leheza, D.H. (2011), *Konkurentospromozhnist' produktiv sil'skohospodars'kykh pidpriemstv* [The competitiveness of farm products], NNTs "IAE", Kyiv, Ukraine.

6. Malik, M.J. and Nuzhna, O.A. (2007), *Konkurentospromozhnist' ahrarnykh pidpriemstv* [The competitiveness of agricultural enterprises: methodology and mechanisms], NNTs IAE, Kyiv, Ukraine.

7. Kvasha, S. M. and Zhemojda, O. V. (2003), "The competitiveness of beef in the foreign market", *Ekonomika APK*, vol. 5, pp. 121—126.

8. Mironivsky Hliboproduct (2015), available at: <http://www.mhp.com.ua> (Accessed 27 October 2015).

9. Complex Agromars (2015), available at: <http://www.agromars.com.ua> (Accessed 27 October 2015).

10. Petrenko, I. (2013), "Poultry export factory", *Ahrobiznes s'ohodni*, [Online], vol.24(271), available at: <http://www.agro-business.com.ua/infrastruktura-rynku/2005-fabryka-eksportnoii-kuriatyny.html> (Accessed 27 October 2015).

Стаття надійшла до редакції 02.11.2015 р.